

השיחה השבועית

מפי הרב אפרים כחלון שליט"א

שלה

הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פְּרִשְׁת שְׁלַח

הַכְּפִירָה הַגְּדוּלָה בְּיֹתֵר

הַנָּסִים וְהַכְּפִירָה

”שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן” (במדבר יג, ב). וּבַגְּמָרָא (סוטה דף לד ע”ב) מְבַאֵר, ”שְׁלַח לְךָ” - תְּשַׁלַּח מִדְּעַתְךָ, אֲנִי לֹא מִמְּלִיץ עַל זֶה. וּמִשָּׁה רַבְּנֵנוּ שׁוֹלַח רְאִשֵׁי אַבוֹת, תְּלַמִּידֵי חֻכְמִים, ”רְאִשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה” (שם פסוק ג). פְּעַם אָמְרוּ שְׂרָאִשֵׁי תַבּוֹת ”רַבִּי” זֶה רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (עיינן בספר דגל מחנה אפרים פרשת כי תשא עמוד רכב הוצאת אוהל תורה), רַבִּי שְׁפֹט בֶּן חוּרִי, רַבִּי יִגָּאֵל בֶּן יוֹסֵף, וְהַרְבֵּנִים הָאֵלֶּה לְצַעֲרֵנוּ נִפְלוּ, חֲזְרוּ מִתּוֹר הָאֶרֶץ וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר נֶגֶד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּצוּרָה נוֹרָאָה. ”וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַל לְעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חֲזַק הוּא מִמֶּנּוּ” (שְׁלַח יג, לא), אוֹמְרִים חֲזַ”ל (סוטה דף לה ע”א, ומנחות דף נג ע”ב), אֲפָלוּ בְּעַל הַכֹּלִים לֹא יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּלִים מִשָּׁם. הֵם הִתְכַּוְּנוּ לוֹמַר שְׁאֲפָלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁשָׁם אוֹתָם שָׁם בְּאֶרֶץ, לֹא יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם מִרַב שֵׁהֶם חֲזַקִּים וְגְדוּלִים. עַם יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים לְמַחְשָׁבָה הַזֹּאת וְנוֹפְלִים, ”וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּכְפוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא” (במדבר יד, א), כָּלֵם מִתְּלוֹנְנִים.

הֵם לֹא מִסְתַּפְּקִים בְּתַלּוּנוֹת וְהֵם עוֹבְרִים לְהַאֲשָׁמוֹת: ”וְלָמָּה הִ’ מִבִּיא אֶתְנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֵב נַשִּׁינוּ וְטַפְּנוּ יֵהִיוּ לְבַז הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִמָּה” (שם פסוק ג), הֵם אוֹמְרִים: ”רַגְעַ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, לָמָּה אֶתָּה מִבִּיא אוֹתְנוּ לְאֶרֶץ הַקְּדוֹשׁ, אֶרֶץ

הַכְּפִירָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר

יִשְׂרָאֵל? כְּדֵי שְׁנַמּוֹת? כְּדֵי שְׂיִקְחוּ לָנוּ אֶת הַיְלָדִים וְהַנְּשִׁים? יוֹתֵר טוֹב שְׁנַחְזוֹר לְמִצְרַיִם”.

בּוֹאוּ נִחְשֹׁב לְרֹגַע, עִם יִשְׂרָאֵל הֲרִי רָאָה נְסִים, הֵם רָאוּ אֶת עֲשׂוֹר הַמִּכּוֹת, ”אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֵתִי בְּמִצְרַיִם” (שְׁמוֹת י, ב), הֵם רָאוּ אֶת קְרִיעַת יַם סוּף וְאֶת יְדוֹ הַגְּדוּלָה (עֵינַי שְׁמוֹת יד, לא), הֵם רָאוּ בְּמַעֲמַד הַר סִינַי מְרֵאוֹת נְבוֹאָה מִה שְׁלֹא רָאוּ הַנְּבִיאִים (עֵינַי בְּמַכִּילֵת דְּרָבִי יִשְׁמַעֵאל בְּשֵׁלַח - מִסְכַּת דְּשִׁירָה פְּרָשָׁה ג דִּיבּוֹר הַמִּתְחִיל זֶה), מִה קָרָה עֲכָשׁוּ?

הַתְּשׁוּבָה לָזֶה כָּל כֶּף פְּשׁוּטָה וּמְחִיבַת מְאֹד: בְּאֵמַת עִם יִשְׂרָאֵל לֹא כִפְרוּ בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֵם הֲרִי רָאוּ אוֹתוֹ, רַק מִה, הֵם חֲשָׁבוּ שֶׁהֵשִׁים יִתְבָּרַךְ מְגַבֵּל. נִכּוֹן שֶׁעַל מִצְרַיִם הוּא יָכוֹל אָבֵל כְּנֶגֶד שְׁלֹשִׁים וְאַחַד מְלָכִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הוּא לֹא יוֹכֵל (עֵינַי רִשׁ”י פֶּרֶק יד פְּסוּק טז). וְכִנְרָאָה אֱלֹקִים טָעָה (חֵס וְשָׁלוֹם) בְּחֻשׁוֹ הַתְּכִנִּית...
זוֹ הִיְתָה הַנְּפִילָה שְׁלֵהֶם, הַדִּבּוֹר, וְהַמְחֻשְׁבָה שֶׁיֵּשׁ קֶץ וְסִיג לְכַח הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ. וְכִמָּה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַפֵּיד עַל זֶה מְאֹד וְאוֹמֵר: ”יֵאבְדוּ הֵם וּמֵאָה כִּיּוֹצֵא בֵּהֶם וְאֵל תְּהִי יְדֵי קִצְרָה לְפָנֵיהֶם אֲפֵלוּ שְׁעָה אַחַת” (רִשׁ”י בְּמַדְבַּר פֶּרֶק יא פְּסוּק כב).

”אֵךְ בַּה’ אֵל תִּמְרְדוּ”

בֵּין הַמְּרַגְלִים הָיוּ שָׁם שְׁנַי צְדִיקִים שֶׁהוֹכִיחוּ אֶת הָעַם וְאָמְרוּ: ”אֵךְ בַּה’ אֵל תִּמְרְדוּ” (שֵׁם פְּסוּק ט), אֵל תִּמְרְדוּ בְּאֱלֹקִים! הֶהְמוֹן שְׁכַבֵּר הָיָה מוֹסֵת לֹא הָיָה מוֹכֵן לְשִׁמְעַ, ”וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרֹגוֹם אֹתָם בְּאַבְנִים” (שֵׁם פְּסוּק י).

וְאִז הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה לְמִשָּׁה וְאוֹמֵר לוֹ: ”עַד אָנָּה יִנְאַצְנִי הָעַם הַזֶּה וְעַד אָנָּה לֹא יֵאֱמִינוּ בִּי, אֲכַנּוּ בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ” (שֵׁם פְּסוּק יא-יב) זֶהוּ, אֲנִי רוֹצֵה לְכַלּוֹת אוֹתָם! וּמִשָּׁה רַבְּנוּ מִתְחַנֵּן לְקִדּוּשׁ

פְּרִשְׁת שְׁלַח

בְּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר לְפָנָיו שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְדוֹת שֶׁל רַחֲמִים, "ה' אֲרֹךְ אַפִּים וְרַב חַסֵּד" (שם פסוק יח), וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹעֲתֵר לְסִלְחָה, "וַיֹּאמֶר ה' סְלַחְתִּי כְּדַבְּרְךָ" (שם פסוק כ). אֲבָל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא מוֹתֵר עַל עֲנֹשׁ, כֹּל הָאוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתָרַן יִתְרוֹ חֲזִיו (בבא קמא דף ג ע"א) וְהַעֲנֹשׁ הֵיחָד: "כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבוֹדִי וְאֶת אֹתִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עָשָׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי. אִם יֵרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם וְכָל מְנַאֲצֵי לֹא יֵרְאוּהָ" (שם פסוק כב - כג). אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הָרִי עִם יִשְׂרָאֵל כְּכֹר רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי, זֶה לֹא אֵיזָה חֲלוּנֵי בּוֹר שֶׁלֹּא שָׁמַע עַל אֱלֹקִים אוֹ תוֹרָה וּמִצְוֹת, הֵם הִגִּיעוּ כְּמַעַט לְדַרְגַת נְבוּאָה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, "אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיוֹן כְּלַכֶּם" (תהילים פב, ו) הַפְּסוּק הַזֶּה נֹאמֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד הַר סִינַי (עֵינַי עֲבוּדָה זֶה דָּף ה ע"א). וְלִכֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָזַר עֲלֵיהֶם אֶת הַעֲנֹשׁ הַנּוֹרָא, גָזַר דִּין מוֹת בְּתוֹךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְכָל זֶה מְכִינּוֹן שֶׁהֵם הִגְבִּילוּ אֶת הַכַּחַשׁ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְהַדְּבָרִים מְבַהֲלִים וּמְחַיְבִים אוֹתָנוּ הַיּוֹם, מַה נִּעֲנֶה בְיוֹם דִּין כְּשִׁישְׂאֵל אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: "לְמָה לֹא בְּטַחַתְּ בִּי בְּעֵינַיִךְ פְּרִנְסָה? בְּרִיאוֹת? וּשְׂאֵר הַדְּאָגוֹת שְׁלֹךְ? אַתָּה רוֹאֵה שְׁחַתְנִתִּי אוֹתָךְ, הִבֵּאתִי לְךָ יְלָדִים, בֵּית לְגוֹר בּוֹ, אֲכָל לֶאֱכֹל, פְּתָאוּם כְּשֶׁזָּה נִוְגַע לְמִשְׁכַּרְת אוֹ לְבְרִיאוֹת אֲנִי נִהְיֶה קִטָּן?". וְכִכֵּר הַתְּבָאָר שֶׁהַעֲנֹשׁ עַל זֶה הֵיחָד, לְקִיחַת הַחַיִּים. זֶה דְּבַר מְפָחִיד!

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֵה שְׁנִבְטַח בּוֹ, אֲלֵא מְחַיֵּב אוֹתָנוּ שְׁנִבְטַח בּוֹ יְתַבְּרֵךְ.

הַכְּנֻעִים וְהַעֲמֻלָּקִים

בְּהַמְּשָׁךְ אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה "וְהַעֲמֻלָּקִי וְהַכְּנֻעִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִחַר פָּנָיו וְסָעוּ לְכֶם הַמִּדְבָּר דְּרֹךְ יַם סוּף" (שם פסוק כה),

הַכְפִּירָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר

אומר להם הקדוש ברוך הוא: תחזרו חזרה למדבר, הייתם יכולים להכניס תוך שלשה ימים לארץ ישראל אבל עכשו תסתובבו בכל המדבר ארבעים שנה.

המפרשים שואלים למה הצרך הכתוב לציין "והעמלקי והכנעני יושב בעמק"?

מכל תרוץ ובאור יש לנו ללמד מוסר השכל לחיים.

רש"י (ס) מבאר, שאמר להם הקדוש ברוך הוא: אם תלכו לשם תהרגו מאחר שאיני עמכם. הגבלתם את הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מסתלק. והאלשיך (ס) מבאר, שבכל מקום שיש חטא שם שולטים עמלק ואדום. יש מקום עם עברות? ולכן כן כשהם חטאו מזהיר אותם הקדוש ברוך הוא "והעמלקי והכנעני יושב בעמק". ומוסיף האור החיים הקדוש (ס), שאותו המקום נהפך להם לסכנה, והזהירו חז"ל (תלמוד ירושלמי פרק ב הלכה ו), שהשטן מקטרג בשעת סכנה, ולכן אתם חייבים לברח מפה. וכל זה מחסרון האמונה בקדוש ברוך הוא.

זאת אומרת אדם שלא מאמין, ושואל שאלות על אלקים איך הקדוש ברוך הוא יכול לעזר לי? והוא מפקפק ביכלת האל הוא מביא על עצמו ועל משפחתו סכנות ויסורים השם יצילנו. ועוד יותר מזה, גם המאמינים צריכים להזהר לא להיות אתו באותו מקום, כי בכל מקום שהוא נמצא, עם חסר הבטחון שלו בבורא הוא הופך את המקום למקום סכנה.

עמלק = ספק

ובאמת עדין אנחנו צריכים לבאר למה הזהיר אותם הקדוש ברוך הוא ונקא מעמים אלו, יותר משאר העמים והסכנות שסבבו אותם?

פְּרִשְׁת שְׁלַח

עַל עֲמַלְק זֶה פָּשׁוּט יוֹתֵר, כִּיּוֹן שְׁמוּבָא בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ שְׁעַמְלַק תְּמִיד מְטִיל סִפֵּק בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית (עֵיין בִּסְפֵר תוֹרַת מִנְחָם כֹּרֵךְ מִב תשכ"ה חֵלֶק שְׁנֵי שִׁבְת פִּרְשַׁת יִתְרוֹ שִׁיחַת הֶרְבִּי מְלוּבוּיִטְשׁ זצ"ל בְּכ' שִׁבְט), אֲתָה אֹמֵר לוֹ: "תִּרְאֶה אֵיזָה הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁלַח לִי הַחֹדֶשׁ בְּדִיוֹק אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהֵייתִי צָרִיךְ", וְעַמְלַק מִיַּד מְקַרֵּר אֶת הַהִתְלַהְבוֹת (עֵיין מִדְרַשׁ תִּנְחוּמָא פִּרְשַׁת כִּי תֵצֵא סִימֵן ט) וְאֹמֵר: "זֶה סֶתֶם בְּמִקְרָה, זֶה בְּטָעוֹת". וְלֹא מְשַׁנֶּה כִּמָּה תִסְפֵּר לוֹ בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים עַל הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, הוּא לֹא מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת זֶה, זֶה עֲמַלְק.

דְּבָרִים מְבַהִילִים כּוֹתֵב הַשֵּׁם מְשֻׁמוּאֵל (פִּרְשַׁת וִיקְרָא דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל בִּפְסֻקֵּתָא) בְּשֵׁם אָבִיו הָאֲדָמוֹר מְסוֹכּוֹצ'וֹב וְצ"ל, שְׁאֵלוֹ לֹא נִצְחָו עִם יִשְׂרָאֵל אֶת עֲמַלְק לְפָנָי מִתֵּן תּוֹרָה, לֹא הֵייתָ אֶפְשָׁרוֹת שִׁיזְכּוּ לְמִתֵּן תּוֹרָה, שְׁקֻלַּפַת עֲמַלְק הֵייתָ מְטִילָה סִפֵּק וּפְגָם אֶף בְּמִקּוֹם שְׁנִירְאִית הַתְּגָלוֹת אֱלֹקִית וּבּוֹדָאי הֵייתָ הַקְּלֵפָה הַזֹּאת מוֹצֵאת בְּאוֹר עַל הַקּוֹלוֹת וְהַבְּרָקִים וְקוֹל הַשׁוֹפָר וְעֵצִם הַדְּבָרוֹת לְתַרְץ אֶת הַכֹּל, כִּי אֵין קֵץ לְשִׁקְרֵיו וְהַטְּעָאָתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁנִּצְחָו אֶת עֲמַלְק אֶף שְׁנִשְׂאָר מִמֶּנּוּ לְדוֹרוֹת מְכַל מְקוֹם הוּא בְּגֵדֵר הַגְּבוּל, וְשׁוֹב הֵיָה יָכוֹל לְהִיּוֹת מִתֵּן תּוֹרָה.

וְלִכֵּן כָּאֵן כְּשֵׁעִם יִשְׂרָאֵל הִטִּילוּ סִפֵּק בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, שְׁכָּאֵלוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִכְנֵן טוֹב אֶת כְּנִיּוֹתָם לְאַרְץ, וְלֹא לְקַח בְּחִשְׁבוֹן שֵׁישׁ שֵׁם אֲנָשִׁים חֲזָקִים כְּאֵלֶּה, הֵם גִּדְּמוּ בְּזֵה לְעַמְלַק, וְלִכֵּן הִזְהִירָם מִעַמְלַק שֶׁלֹּא יָבֹא לְהַכּוֹת בָּהֶם כִּיּוֹן שֵׁישׁ לוֹ כְּבָר שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם (עֵיין בּוֹהֵר הַקְּדוֹשׁ פִּרְשַׁת בְּשַׁלַּח דָּף סה ע"א, וּבִסְפֵר מֵאוֹר וּשְׁמֵשׁ פִּרְשַׁת בְּשַׁלַּח פֶּרֶק יז פְּסוּק יב).

מִי הֵם הַכְּנֻעֲנִים?

בְּדֶרֶךְ זֶה גַּם מִתְבָּאֵר הָאֲזִהָרָה מִהָעַם הַכְּנֻעֲנִי. וְכִדֵּי לְהַבִּין אֶת הַדְּבָרִים עֲלֵינוּ לְלַמֵּד מִיְהוּ הָעַם הַכְּנֻעֲנִי?

הַכְּפִירָה הַגְּדוּלָה בַּיּוֹתֵר

בְּזִמְנֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ נֹאמַר "וְהַכְּנַעֲנִי אֶז בְּאַרְץ" (בראשית יב, ו), אוֹמֵר הַמְּדַרְשׁ (פסיקתא זוטרותא פרשת לך לך פרק יב סימן ו): אִף עַל פִּי שְׁהִיָּה הַכְּנַעֲנִי בְּאַרְץ לֹא נִזְוֵק אַבְרָהָם מֵהֶם. הֵם הָיוּ אֲנָשִׁים מִזִּיקִים וְנוֹרְאִים וְאַבְרָהָם אָבִינוּ מִגִּיעַ עִם כָּל הַמְשַׁפָּחָה, עִם הַצֹּאן וְהַבָּקָר, וְהוֹלֵךְ מִתִּישָׁב אֶצְלָם. זֶה כְּמוֹ בְיַמֵּינוּ שְׁחָסִיד מִמֶּאָה שְׁעָרִים יֵלֵךְ עִם שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַיְלָדִים שְׁלוֹ לְעֵזָה, עִם כָּל הַצִּיּוֹד לְגוֹר שָׁם. שׂוֹאֲלִים אֶת אַבְרָהָם: "מָה אַתָּה צָרִיךְ כָּאֵן? לָמָּה בָּאתָ?" וְהוּא עֹוֹנֵה: "אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ, ה' אָמַר לִי לָלֶכֶת לָפֶה".

הַרְמָבָ"ן (בראשית יב, ו) אוֹמֵר, שְׂאֲבָרָהָם אָבִינוּ בְּאֵמַת פְּחַד בְּהַתְחַלָּה מִלְעֲשׂוֹת מְזֻבְחוֹת לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁלֹא יִתְנַכַּל לוֹ הַגּוֹי הַמֵּר וְהַנְמַהֵר הַזֶּה. עַד שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַבְּטִיחוֹ שְׁהֶאֱרַץ תַּהִיָּה שְׁלוֹ. אֲבָל בְּהַתְחַלָּה הוּא פְּחַד, עַד כְּדֵי כֶּף כְּזֶה גּוֹי רָע הוּא הִיָּה. וְכֵן גַּם כּוֹתֵב רַבְּנוּ בַּחֲיִי (שם). וְהָאֵמָּה הַזֶּה הִיא הָאֵמָּה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַהֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵיהֶם.

מָה הַשָּׂרֵשׁ שֶׁל הָעַם הַכְּנַעֲנִי וּמֵאִיפֶה הֵם יֵצְאוּ? כְּדֵי לְדַעַת עָלֵינוּ לְחֹזֵר עוֹד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת אַחֲרָה מְזִמְנֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ, לְתַקוּפַת נַח (עֵיין אֲבוֹת פָּרָק ה' מִשְׁנֵה ב'), וְשֵׁם מְבֹאֵר שְׁאֲחָרֵי שְׁחָם אָבִיו שֶׁל כְּנַעַן הַתְעַלְלָה בּוֹ בְּפָרִיצוֹת (עֵיין סְנֵהֲדִרִין דָּף ע"א) וּבְנֵו כְּנַעַן הִיָּה שְׁתָּרַף לָזֶה, נַח קָלַל אוֹתוֹ וְאָמַר: "אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֲיוֹ" (בראשית ט, כה). וְהַקְלָלָה הַזֶּה רוֹדֶפֶת אַחֲרֵיהֶם עַד הַיּוֹם.

מָה הַתְּכוּנָה שְׁהִכִּי מִסְמַלְת עֶבֶד? חַז"ל מְגַלִּים לָנוּ וְאוֹמְרִים: מְרָבָה עֲבָדִים מְרָבָה גְּזוּל (אֲבוֹת פָּרָק ב' מִשְׁנֵה ז'). עֶבֶד גְּזוּל! הַסְּכָה הָאֵמַתִּית שְׁהָאֲדָם גּוֹנֵב וְגוֹזֵל הִיא, מְכִיּוֹן שְׂאִין לוֹ אֲמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית! הוּא לֹא מְבִין שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹצֵב בְּדִיוֹק לְכָל אֶחָד כְּפִי הַמְּגִיעַ לוֹ, וְאִם הוּא לֹא קָבַל לֹא יַעֲזֹר לוֹ גַּם אִם הוּא יְגַנֵּב. עֶבֶד לֹא מְבִין אֶת זֶה, זֶה כְּנַעֲנִי! כְּנַעֲנִי לֹא מֵאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְלִכְּן הוּא הַתְּחַבֵּר עִם הָעַמְּלָקִים וְהֵלֵךְ הַזְּרִזֵר אֶצְל הָעוֹרֵב מִפְּנֵי

פְּרִשֵׁת שְׁלַח

שְׁהוּא מִינּוּ (ילקוט שמעוני תהלים רמז תשצד). וְלִכְּן כְּשַׁעַם יִשְׂרָאֵל
חָטָא בְּחֹסֶר אַמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית שֶׁל הַבוּרָא יַתְבָּרָה, הַזְהִיר
אוֹתָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גַם מִהֶאֱמָה הַזֵּו - הַכְּנַעֲנִיִּים.

‘תִּכְנוּן הַמְּשַׁפָּחָה’

וְהַדְּבָרִים בְּשָׂרָשָׁם הַרְבֵּה יוֹתֵר עֲמָקִים, כִּי חֲזוּ"ל (סנהדרין דף ע ע"א)
מְסַפְּרִים לָנוּ שֶׁחָס בְּנוֹ שֶׁל נַח הַתְּעַלֵּל בְּאָבִיו וְסָרְסוּ שְׁלֵא יוֹכֵל
לְהִבִּיא עוֹד יְלָדִים. וְהַסְּבָה לָזֶה הוּבָאָה בְּמִדְרָשׁ (רבה סימן לו אות ה
והובא ברש"י בראשית פרק ט פסוק כה) מִכִּיּוֹן שְׂאֵמֶר: "קִיֵּן וְהִבֵּל הָיוּ
שְׁנַיִם וְלֹא הִסְפִּיק לָהֶם הָעוֹלָם וְהָרַג קִיֵּן לְהִבֵּל (עיינן בראשית ד, ח),
אֲנַחְנוּ כְּבָר שְׁלֵשָׁה וְאַבָּא רוּצָה לְהִבִּיא עוֹד יְלָדִים" מִיַּד סָרְסוּ.
חָס הוּא אָבִיו שֶׁל כְּנַעַן הַשְּׂתַף לִפְשַׁע הַזֶּה, שֶׁתְּמִיד הָיָה נִלוּה
לְאָבִיו (עיינן אברבנאל פרת נח פרק ט), וְהוּא הִרְאָה שֶׁהוּא לֹא מְאֲמִין
בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית. הוּא לֹא הֶאֱמִין שְׂאֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן
חַיִּים הוּא יִתֵּן גַּם פְּרִנְסָה (עיינן תענית דף ח ע"ב), וְלִכְּן הוּא הִרְאִישׁוֹן
שֶׁהַחֲלִיט לַעֲשׂוֹת לְאַבָּא שְׁלוֹ הַצְּדִיק, נַח, ‘תִּכְנוּן מְשַׁפָּחָה’, לֹא
יוֹתֵר מְשַׁלְּשָׁה יְלָדִים. וְזֹאת הַסְּבָה שְׂנַח קָלֵל אֶת בְּנוֹ כְּנַעַן שְׂיֵהִיָּה
עֶבֶד, כִּי אֵצֶל עֶבֶד אֵין מְשַׁג שֶׁל הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, הוּא לֹא יָכוֹל
לְתַפֵּס אֶת זֶה וְלִכְּן הוּא גּוֹנֵב כָּל הַזְּמַן.

לְצַעֲרָנוּ גַם הַיּוֹם יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׁחוּשְׁבִּים כְּמוֹ חָס, עוֹשִׂים ‘תִּכְנוּן
מְשַׁפָּחָה’, וְחוּשְׁדִּים בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא לֹא מְפָרְנֵס אֶת
בְּרִיּוֹתָיו. עַל אֲנָשִׁים כְּאַלֶּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס מְאֹד.

אַבָּא וְאַמָּא בְּגִיל מְאָה

וְלִכְּן הַתְּפִקִיד שְׁלָנוּ לְבָא וְלִבְרַח מְטַמְּאֵת כְּנַעַן וְעַמְּלָק, לְהַשְׁלִיךְ
יְהִבְנוּ עַל ה' שֶׁהוּא יְכַלְכְּלָנוּ (עיינן תהילים נה, כג). וְכִדִּי שְׁנַבִּין מְעַט

הַכְפִּירָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר

שְׁבַמְעַט מֵהַשְּׁגָחָה הַפְּרִטִית הַמְּפֹלָאָה נִבְּסָה לְהַבִּין אֶת אַחַד הַצְּעָדִים הַמְּשֻׁמְעוּתִיִּים בְּחַיּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ.

הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ (בראשית יב, ו) אוֹמֵר, שְׁבַמְלָה "כְּנֻעַן" רְמוּזָה פְּקִידַת שָׂרָה אִמְנוּ וְאַבְרָהָם אָבִינוּ. אַבְרָהָם אָבִינוּ הוֹלִיד בְּגִיל מֵאָה - זֶה נ' וְגִימְטְרִיָּה, וְשָׂרָה הוֹלִידָה בְּגִיל תְּשַׁעִים (עֵיין בְּרֵאשִׁית יז, יז) זֶה כ' ע' בְּגִימְטְרִיָּה. וְלִכֵּן אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְלַכֵּת לְאַרְצוֹ כְּנֻעַן.

עֲכָשׁוּ נִרְאָה אֶת הַהֲשָׁגָה הַפְּרִטִית הַמְּפֹלָאָה בְּעֵינֵי הַזֶּה. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ לְמוֹל רַק בְּגִיל תְּשַׁעִים וְתִשַׁע (בראשית יז, כג) מִכֵּיּוֹן שֶׁרַק אֵז הוּא הַגִּיעַ לְדַרְגָּה שֶׁל "הַתְּהִלָּה לְפָנַי וְהָיָה תְּמִים" (בראשית יז, א) שִׁיְהִיָּה שְׁלֵם, וְכֹל זְמַן שֶׁהָיוּ לוֹ דְּבָרִים אַחֲרָיִם לְתַקֵּן לֹא הִצְטוּהוּ עַל הַמִּלָּה (עֵיין פִּירוּשׁ רִש"י פֶּרֶק יז פֶּסוּק א, וּבְפָנִים יּוֹת פֶּרֶשֶׁת לך לך שם, וּבְרַד"ק שם כֶּתֵב טַעֲמִים נוֹסְפִים).

וּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ (פְּסִיקְתָא זוֹטְרֵתָא פֶּרֶשֶׁת לך לך פֶּרֶק יז סִימָן א) שֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַן הַפְּרִשׁ בֵּין יִשְׁמַעְאֵל לְיִצְחָק, לְפִיכֶךָ הַקְּדִים הַמִּלָּה לְלִדַת יִצְחָק. דְּהֵינּוּ, שְׁזוֹ הַסִּבָּה שֶׁלֹּא הָיוּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ יְלָדִים מִשָּׂרָה קֵדָם הַמִּלָּה, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה שֶׁהֵבִין שְׂיֹלֵד שֶׁהוּא יִצְחָק, יְהִיָּה קְדוֹשׁ מִרְחָם. וְשֶׁלֹּא תְהִיָּה מְעַרְבֵת בּוֹ שׁוּם טְמֵאָה מְטֵמְאֵת הָעֲרָלָה, שְׂאִם הָיָה נוֹלֵד לְפָנַי כֵּן הָיָה מְעַרְבֵת בּוֹ כַּח הָרַע, כְּמוֹ שֶׁהָיָה יִשְׁמַעְאֵל "פְּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל וַיֵּד כָּל בּוֹ" (בראשית טז, יב). וּמִכֵּיּוֹן שֶׁ"בִּיִצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע" (בראשית כא, יב), רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיִּצָּא הַטּוֹב שְׁבַטְטוֹב (עֵיין בִּסְפֵר בְּנֵי שְׁלֹמֹה רִישׁ פֶּרֶשֶׁת חֵי שְׂרָה בְּהַעֲרַת הַרְבַּח הַמְּגִיָּה שֶׁם, וּבִסְפֵר תוֹרַת חַיִּים שְׁנְאוֹרִי לְאִדְמוֹרֵר הָאִמְצָעִי מַחְב"ד פֶּרֶשֶׁת לך לך דף פח ע"א).

פְּרִשְׁת שְׁלַח

התכנון האלקי

אֲנַחְנוּ בַּמָּקוֹם אֲבָרְהֵם הֵיינוּ בָּאִים בְּטַעֲנָה לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּרְאֶה כַּמָּה אָנִי מוֹסֵר אֶת נַפְשִׁי, לָמָּה אֵין לִי יְלָדִים, לָמָּה רַק בְּגִיל מֵאָה כְּשֶׁהַשָּׁנִים כְּבָר נִפְלוּ?', וְלֹא הֵיינוּ מְבִינִים שָׁזֶה בְּדִיוֹק הַתְּכַנּוּן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַכַּנֵּן לָנוּ, שְׂבָכָל עָלֶיהָ רוּחָנִית וּבְכָל מְסִירוֹת נֶפֶשׁ מְתַקְדָּמִים לְשִׁלְמוֹת הַנְּרָצִית שְׁאַחֲרֶיהָ תֵּבֵא מְצוֹת מִיֵּלֶה, וְרַק אִזּוֹ יִגִּיעַ הַיָּלֵד הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ לְעוֹלָם. וְלָכֵן בַּמִּלָּה "כְּנֻעַן" הַמְּסַמְּלֵת אֶת הַכְּפִירָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית שֶׁל הָעַם הַזֶּה, רְמוּזוֹ זְמַן הַפְּקִידָה הַמְּיַחֵד שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ.

וְזֶה מָה שְׁאָמְרוּ כָּלֵב וִיהוֹשֻׁעַ לְעַם יִשְׂרָאֵל: "אֵךְ בַּה' אֵל תִּמְרְדוּ", אֵל תִּכְפְּרוּ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה כָּל כֶּף הַרְבֵּה נְסִים, רְאִיתֶם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּהַכּוֹל, קָרַע אֶת יַם סוּף, הֵר סִינַי, מְכֹת מְצָרִים, כָּל הַטְּבַע הַתְּהוֹמָה, רָאִתָּה שֶׁפָּחָה עַל הַיָּם מָה שְׁלֹא רָאָה יַחְזִקְאֵל בֶּן בּוּזִי (מְכִילֵת דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּשַׁלַּח - מְסַכְתָּא דְּשִׁירָה פְּרָשָׁה ג' דִּיבּוֹר הַמְּתַחִיל זֶה), לָמָּה פְּתָאוּם אַתֶּם חוֹשְׁבִים שְׁיִשׁ פַּה מִשְׁהוּ אַחֲרָי?

כַּמָּה עָלִינוּ לְהַתְּרַחֵק מֵעֲמֻלָּק שֶׁעוֹלָה בְּגִימְטְרִיָּה סֶפֶק (כְּתוּב שֶׁם טוֹב סִימָן קִיח), מָה זֶה הַסֶּפֶק? הַמְּחַשְׁבָּה 'אוֹלֵי לֹא תִהְיֶה יְשׁוּעָה'. 'אוֹלֵי לֹא יִהְיֶה לִי כֶסֶף לְהִבְיֵא לְיְלָדִים שְׁלִי אֲכַל, וְלָכֵן עָדִיף לֹא לְהִבְיֵא יְלָדִים'. כָּל הָאוֹלִי'יִם הִלְלוּ הֵם מַחְשַׁבֵּת עֲמֻלָּק.

"וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכְל?"

מֵעֵין זֶה פִּרְשׁ הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיז'נְסֵק בְּעַל הַנְּעָם אֱלִימֶלֶךְ (פְּרִשְׁת בַּהֲרַק כַּה פְּסוּק כ') מִשֵּׁם אַחֲיוּ הַחֲסִיד אֶת הַכְּתוּב "וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכְל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעֵת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף

הַכְּפִירָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר

את תבואתנו. וְצוֹיִתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעֵשֶׂת אֶת הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים” (ויקרא פרק כה, כ - כא), שְׁלֹכְאוֹרָה קָשָׁה מִפְּנֵי מָה הַכְּתוּב נִקְטַ כָּאֵן בַּלְשׁוֹן ”וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכַל”, הֲלֹא אֵין מְלָה אַחַת מִיִּתְרַת בְּתוֹרָה, וְהִיָּה לוֹ לֹאמֵר רַק אֶת הַפְּסוּק ”וְצוֹיִתִי אֶת בְּרַכְתִּי”? וּמִבָּאֵר, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן אֶת הַשְּׁפַע הַתְּמִידִי לְהַנְהִיגַת הָעוֹלָם וּבְמִיחָד לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו. אֵךְ כִּאֲשֶׁר אָדָם דוֹאֵג בְּמַחְשְׁבָתוֹ עַל הָעֲתִיד וְלֹא בּוֹטֵחַ בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִיָּד הוּא פּוֹגֵם בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וּמַחְסִיר מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּרָכָה וְהַשְּׁפַע שֶׁהִיָּה צְרִיךְ לְרַדֵּת אֵלָיו.

וְלִכֵּן כָּאֵן אָמַר הַכְּתוּב, שְׁאֵף עַל פִּי שִׁיְהִי בְּכֶם חֲסָרֵי אֲמוּנָה שִׁיִּפְקְּפוּ וְיֹאמְרוּ ”מָה נֹאכַל?”, וְיִפְגְּמוּ בַשְּׁפַע הָעֲלִיוֹן שֶׁאֲמוּר הִיָּה לְרַדֵּת עֲלֵיהֶם, עִם כָּל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁשְׁמְרוּ שְׁבִיעִית כְּתֻקְנָה יִזְכוּ לַבְּרָכָה נוֹסֶפֶת: ”וְצוֹיִתִי אֶת בְּרַכְתִּי” שִׁיתְּמַלֵּא הַשְּׁפַע עֲלֵיהֶם מְחֻדָּשׁ.

יִזְכֶּה אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְצִיל מֵהַכְּפִירָה הַגְּדוּלָה וְנִזְכֹּר תְּמִיד אֶת הַצְּוִי: ”אֵךְ בֵּה’ אֵל תִּמְרְדוּ”. וְעוֹד נִזְכֹּר שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה מִתְכַּנֵּן לְאָדָם אֶת הַחַיִּים הַכִּי טוֹבִים. וְאֵם נִרְאָה לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁאֲנַחְנוּ בּוֹטְחִים בּוֹ בְּאִפְּן מְשָׁלֵם, נִזְכֶּה וְנִרְאָה יִשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת בְּזֶה וּבְבֹא אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן.